

I.

Op zoek naar God

Een jongeman van achttien jaar loopt over een prachtige landweg naar het bos. Hij is al een kwartier geleden uit de stadspoort gekomen, maar hij ziet niets van het mooie weer en nog minder van de schone natuur.

Zijn gedachten zijn al bij de boswachter. Zijn hart is vol vragen. Hoe moet hij nu direct beginnen? Trouwens, het is nog maar de vraag of hij de oude Frederik wel thuis treft. Want deze is erop gesteld om zijn werk in het Duitse woud altijd zo goed mogelijk te doen.

's Avonds naar hem toegaan durft Johan niet. Niet omdat hij zo bang is, integendeel! Als hij bij zijn vrienden is, is hij vaak haantje-de-voorste. Maar het is nu een gevaarlijke tijd. Zelfs midden op de dag kan er van alles gebeuren. Als hij soldaten tegenkomt, kunnen ze hem wel dwingen om met hen mee te gaan. Dat is hier al vaker gebeurd.

En als ze dan zouden merken dat hij een ketter is die geen eerbied of respect heeft voor de paus van Rome, is hij zijn leven niet zeker. Er is wel één God en één Bijbel, maar de mensen gaan daar erg verschillend mee om.

Johan von Breitenfeld kan goed begrijpen dat zijn vader en moeder met vele anderen de Rooms-Katholieke Kerk de rug toegekeerd hebben. Daar kreeg God het steeds minder en de kerkleiding het steeds meer voor het zeggen. Het was toch de dwaasheid gekroond dat iemand een papier kon kopen met de handtekening van de paus waarop stond dat zijn zonden vergeven zijn. Het was hun alleen maar om het geld te doen! En de arme mensen dan? Die waren dan wel slecht af als vergeving door zo'n papier waar zou zijn.

Nee, dan had hij meer ontzag voor die mensen die zelfs in levensgevaar trouw bleven aan hun eenvoudig Bijbels geloof. Maar het verdrietige was nu dat ook onder hen ruzie kwam. Wel waren die protestanten er allemaal vóór dat de Bijbel in de eigen taal in elk huis kwam. En ook dat iedereen er goed aan deed om erin te lezen, maar ... als het erover ging hoe je dan uit die Bijbel moest gaan leven, dachten ze daar toch weer verschillend over.

Eén ding heeft Johan goed aan gevoeld. De oude boswachter is een echte christen. Niet alleen omdat hij de protestanten geholpen had in tijden van gevaar, maar gewoon, omdat hij de Heere liefheeft. Van zijn ouders had Johan verschillende keren gehoord dat Frederik een man was die door dik en dun God wilde eren en dienen. En Johan wist dat het waar was. Toen hij er nog meer op ging letten, merkte Johan dat er iets van blijdschap en grote vrede uit die ogen vonkte als hij de boswachter hoorde spreken over de Heere Jezus.

Verschillende keren had Johan op het punt gestaan om Frederik op te zoeken en hem onder vier ogen te vragen hoe hij aan die blijdschap en vrede gekomen was. Hij kon de gedachte niet meer kwijtraken dat hij die zelf ook niet kon missen. Daarom had hij de stoute schoenen aangetrokken en was nu op weg naar de oude boswachter.

Toen zijn vader afgelopen zondag een stuk voorlas uit een boekje van doctor Maarten Luther, trof hem bijzonder de zin: ‘Wat baat het een mens zo hij de gehele wereld gewon en hij leed schade aan zijn ziel?’ Zo is het, dacht Johan toen, en al spoedig daarna nam hij zich voor de tocht naar het bos niet langer uit te stellen.

Ondertussen nadert hij de oude blokhut, die bijna boven op de heuvel gebouwd is tussen de hoge, kaarsrechte sparren. Hij laat de klopper op de deur vallen en meteen slaat achter het boswachtershuis een hond aan. Het is een van de mooie herdershonden van Frederik.

Johan klopt nog eens. Jammer, hij is zeker niet thuis. Dan hoort hij in de verte, boven op de heuvelrand, ook een hond blaffen. Hij begrijpt dat de oude man niet ver weg is. Johan loopt om de hut heen, let niet op de hond in zijn hok en beklimt de heuvel verder via een pad tussen de bomen. Als hij bijna bovenaan is, ziet hij de boswachter met zijn zilverwitte baard. De hond naast hem kijkt Johan waakzaam aan en broemt wantrouwend. Hij is niet zo veel bezoek gewend.

Dan ziet Johan dat Frederik hem haastig wenkt. ‘Dag Johan, ben jij het! Kom eens gauw kijken! Jouw ogen zijn beter dan de mijne.’

Johan stapt haastig naar boven. Aan de andere kant ziet hij het prachtige, golvende landschap. Kilometers ver!

‘Kijk daar eens, die stofwolk in de verte, zijn dat ruiters?’

‘Jazeker!’ roept Johan opgewonden. ‘En ze zijn gewapend. Ik zie hun uitrusting schitteren in de zon. Het zullen wel roomse soldaten zijn.’

‘Dat is wel bijna zeker’, zegt Frederik, ‘en dan hebben we op zijn best roof en plundering te verwachten, daarbeneden in ons stadje. Maar ze moeten de wegkruising nog passeren, volgens mij. Ja kijk, gelukkig! Ze slaan af naar Frankenthal. Het is te hopen dat er een officier bij is die geen moord en doodslag toestaat.’

Dan kijkt hij Johan aan. ‘Zo, jongeman, kom jij die eenzame boswachter eens opzoeken? Daar doe je goed aan.’ Vragend en vriendelijk kijken de heldere, blauwe ogen hem aan.

Opeens komt de emotie los bij Johan. Hij weet zelf niet waarom, maar hij moet het vragen. ‘Ik ben zo benieuwd wat uw enige troost is. Zowel in uw leven als wanneer u gaat sterven. Waar haalt u toch die stille kracht van uw geloof vandaan?’

Het blijft even stil. Dan zegt de oude Frederik: ‘Johan, het geheim is dat ik met ziel en lichaam het eigendom ben van mijn trouwe Zaligmaker Jezus Christus. Ik leef niet meer voor eigen rekening, want Hij heeft voor al mijn zonden aan het

kruis betaald. Hij heeft me verlost uit de macht van de duivel. Hij zorgt zo goed voor me, dat zonder de wil van mijn hemelse Vader zelfs geen haar van mijn hoofd kan vallen en dat alle dingen nu tot mijn zaligheid moeten meewerken. Bovendien verzekert mij de Heilige Geest in mijn hart dat ik eeuwig bij God zal leven, en die Geest maakt me ook gewillig om mijn Schepper van harte te dienen. Dat is nu mijn troost en kracht in dit leven en straks bij het sterven. Begrijp je dat een beetje?’ ‘Ja, ik voel en begrijp wel dat het waar is wat u zegt, maar ... Hoe bent u daaraan gekomen? Wat is daarvoor nodig?’ En, denkt Johan er meteen bij: hoe kan ik er voor mezelf aan komen?

Frederik wenkt met zijn hand. ‘Kom, dan gaan we naar huis. Dan zal ik je eerst iets te eten en te drinken geven.’

‘Eten hoeft niet, maar dorst heb ik wel’, zegt Johan eerlijk.

Ze lopen het pad weer op, dat tussen de bomen omlaag kronkelt naar de oude blokhut. Ondertussen gaat de boswachter verder met zijn uitleg. ‘Ik moest eerst leren dat ik een grote zondaar ben die door eigen schuld zijn ellende steeds groter maakt. Daarna hoe ik daarvan verlost kon worden. Maar ook hoe ik God voor die verlossing dankbaar zal zijn.’

‘Hoe weet u dan dat u een grote zondaar bent?’

Ze zijn bij de blokhut aangekomen en Frederik opent de deur met een grote sleutel. ‘Iedereen heeft een geweten en iedereen voelt ook wel aan dat er een hogere Macht is. Dat weet je zelf ook. Maar dat ik een zondaar ben, weet ik vooral uit Gods wet, de Tien Geboden, zoals die in de Bijbel staan. Ik heb geleerd dat ik van het houden van Gods wet niets terechtbracht. Ik zocht uiteindelijk altijd mijn eigen voordeel.’

Dus, denkt Johan, als ik eerbiedig tot God bid, zoek ik mijn eigen voordeel? Misschien wel, want ik wil toch wel graag in de hemel komen ...

Ondertussen maakt de oude man vier dikke sneden eigengebakken tarwebrood klaar en hij is niet zuinig met worst

en kaas. Dan haalt hij twee kroezen en schenkt die vol met Duits tafelbier.

Johan zet zijn muts af, Frederik zijn jagershoed, en Johan bidt voor zijn eten. Hij zet zijn tanden in het brood en laat zich het bier ook goed smaken. De oude man ziet met verbazing hoe snel bier en brood verdwijnen. Hij staat op om nog meer klaar te maken.

Johan volgt de man met zijn ogen en vraagt dan: ‘Wat vraagt God van ons in Zijn wet?’

Frederik reageert direct: ‘Dat we God liefhebben boven alles en onze naaste als onszelf. En dan God liefhebben met alles wat in ons is, met het gehele hart en het gehele verstand, met alle krachten, altijd opnieuw. En je begrijpt wel: dat eist God van alle mensen.’

‘Hoe weet u dat zo goed?’

‘Dat leert de Heere Jezus Zelf in de Bijbel. Het is zelfs een hoofdzaak, ja, het middelpunt waar de hele wet en de profeten aan hangen.’

Het blijft weer even stil. Maar als Johan ziet dat Frederik weer in zijn broodmand grijpt, zegt hij: ‘Stop maar, Frederik. Ik heb echt genoeg gehad. Het was lekker, bedankt.’

‘Nou, goed, drink dan nog maar wat.’ En meteen schenkt hij weer in.

Een beetje verlegen vraagt Johan door op wat Frederik net zei. ‘Kunt u Gods wet helemaal houden?’

De boswachter krijgt een verdrietige trek op zijn gezicht: ‘Nee Johan, helemaal niet. Zal ik je eens eerlijk vertellen hoe dat met mij is? Ik ben vanuit mijzelf geneigd God en mijn naaste te haten. Ik merk dat ik nog zo vaak toch weer alleen eigen voordeel zoek.’

Met verbaasde ogen kijkt Johan de boswachter aan. Dat had hij niet verwacht. En waar blijft hij dan zelf? Dan is er voor hem geen doen aan om ook aan die troost te komen. Hoe zit dat dan? Hoe kan het zo erg zijn?

‘Heeft God de mensen dan verkeerd geschapen?’

Geschrokken kijkt Frederik hem aan. ‘Nee!’ klinkt het beslist. ‘Zo is het niet, Johan! God heeft Zijn gehele schepping goed afgeleverd en in het bijzonder de kroon op de schepping, de mens, heeft Hij goed en naar Zijn evenbeeld geschapen. Hij heeft de mens juist zo geschapen, dat die zijn Schepper zuiver kon leren kennen en Hem van harte kon liefhebben en eren. Toch kan ik wel begrijpen dat je het vraagt. Ons verstand wil naar de oorzaak van het kwaad zoeken en ons zondige hart zoekt die altijd bij iemand anders.’

Even denkt de boswachter na. Dan gaat hij verder. ‘Die zondige natuur van ons komt door de vreselijke zondeval, de ongehoorzaamheid van onze eerste ouders in het paradijs. Daar is onze natuur zo verdorven geworden, dat we allen in zonden ontvangen en geboren worden. We komen niet als een onbeschreven blad op de wereld. Dat besmettelijke vergif van de zonde zit al in het hart van het kleinste kind.’

De oude Frederik gaat tegenover Johan aan tafel zitten. Hij steunt zijn hoofd in zijn handen en kijkt Johan aan. Hij zegt bewogen: ‘Dit is belangrijk, Johan. Dit heeft namelijk alles te maken met het verdriet en de angst in de wereld om ons heen. Vergeet niet: waren er geen zonden, dan waren er ook geen wonden. Adam en Eva hebben immers de duivel geloofd en zij hebben God voor leugenaar gehouden. Zij hebben zich moedwillig van de levensbron afgescheurd en daarom zijn ze gestorven. Gods Woord blijft ook waar in zijn straf: “Ten dage als gij daarvan eet, zult gij de dood sterven.” Omdat we geen haar beter zijn dan onze voorouders, moeten we ook sterven.’ ‘Kunnen we dan niets goed meer doen?’

‘Nee, helaas niet. Omdat onze natuur bedorven is, zijn we tot alle kwaad geneigd. Een doornstruik kan alleen maar doorns uit zijn wortels voortbrengen. Alleen als je door Gods Geest wederom geboren wordt, komt er verandering ten goede. Nu weet je meteen wat je bidden moet, Johan. “Heere, dat ik

wederom geboren mag worden. O God, geef me een nieuw hart, dat U wil liefhebben en eren en dat tegelijk ook goed is voor mijn medemenssen.” Dat hebben we het allermeest nodig en dat kan alleen God ons geven.’

Frederik zwijgt en kijkt peinzend naar buiten.

Dan gaat Johan staan. ‘Frederik, ik moet nodig naar huis. Bedankt voor alles, enne ... mag ik nog eens terugkomen?’

Frederik staat ook op en terwijl hij de deur voor Johan opendoet, zegt hij: ‘Je mag komen wanneer je maar wilt. ’s Avonds ben ik vrijwel altijd thuis. En wat de werkdagen betreft, de eerste twee dagen zit ik in het grote bos in het zuiden, op woensdag in het westen. Op donderdag in het noorden en vrijdags in het stuk bos naar de stad toe. Dat heb ik jaren geleden al met de landheer afgesproken en dat werkt best goed.’

‘Ik wil u niet lastigvallen, maar als ik u in het grote bos zou moeten zoeken ...’, zegt Johan bedachtzaam.

‘Nou, daar heb ik wel een oplossing voor’, lacht de oude. Hij loopt naar de oude schuur en terwijl zijn geiten blij mekkeren als ze hun baasje zien, pakt hij om de hoek een oude, koperen jachthoorn. Die is meer groen dan goudkleurig. Hij veegt het mondstuk schoon met een doek die daar ook hangt en geeft hem dan aan Johan.

‘Probeer eens’, zegt hij met een glimlach.

Johan zet de ronde hoorn aan zijn lippen en na wat proberen komt er opeens zo’n hard geluid uit, dat de geiten in een hoek van hun hok vliegen.

‘Nou’, zegt Frederik, ‘als je me per se nodig hebt, neem je deze hoorn mee het bos in en blaas dan om het kwartier. Dan zal ik je gauw horen. Ik antwoord dan met mijn jachthoorn die ik altijd bij me draag, en dan hebben we elkaar snel gevonden. Het is in de tijden die we beleven, misschien wel goed dat we deze afspraak maken. Wie weet! Op zaterdag ben ik meestal in of om mijn huis. De geiten moeten trouwens lammeren, zoals je ziet. Nou, Johan, doe je ouders de groeten. Volgende

week zaterdag is het jaarmarkt. Dan kom ik ook even bij je vader langs. Ik heb nog wat gereedschap te repareren. Werk jij nog niet bij je vader in de werkplaats? Er is toch werk genoeg bij hem?’

‘Nee, ik ben nog steeds van maandag tot vrijdag bij de smid in Frankenthal. U weet dat vader het beter vond dat ik mijn leertijd bij een ander doorbracht.’

‘Ja, dat is verstandig. Die Herr Siegler is katholiek, is het niet?’

‘Ja, hij en zijn vrouw zijn de Roomse Kerk nog trouw gebleven. Maar het zijn beste mensen, en Siegler is een eersteklas vakman. Maar Frederik, als u me nu die spullen meegeeft, dan kan vader die komende week repareren en dan kunt u ze volgende week zo meenemen.’

De oude man knikt, loopt naar zijn huis en komt even later terug met een oude pan met een gaatje in de bodem en een oud geweer. ‘Kijk, Johan, de haan is krom en ik durf hem zelf niet recht te buigen. Ik ben bang dat hij dan afbreekt. Je vader weet er wel raad mee.’

‘Geef maar mee’, zegt Johan. ‘Misschien maak ik het vanmiddag zelf nog wel in orde. En nu ga ik er als een haas vandoor. Tot ziens en nogmaals bedankt’, zegt hij, terwijl hij zijn hand uitsteekt.

Johan verwondert zich over de kracht waarmee hem de hand geschud wordt en gaat er dan snel vandoor.

Als hij een uur later door de poort van Freinsheim loopt, roept de poortwachter: ‘Johan, heb jij deze morgen al een wapen op de vijand veroverd?’ Johan kijkt lachend omhoog en roept: ‘Nee, dat is alleen maar werk dat ik opgehaald heb.’

‘Nou, je vader heeft anders al werk genoeg. Toen hij deze week mijn hellebaard scherpte, zei hij nog tegen me dat hij er steeds harder over denkt om jou naar huis te halen. Hij kan het werk met Caspar alleen niet meer aan. Maar kom je vanavond met je vader naar onze vergadering?’

O, dat is waar ook, denkt Johan. Vanavond willen de mannen een samenkomst houden om over de toestand te spreken. 'Ja, als ik mee mag!' roept hij terug.

'Je bent toch achttien jaar? Dan mag je ook komen!' roept de poortwachter. De slimmerik denkt: als het op stemmen aankomt, moet ik zo veel mogelijk protestanten achter mijn plan zien te krijgen. De oud-militair heeft daar zo zijn bedoeling mee. 'Tot vanavond, Johan!'

Johan loopt door de hoofdstraat, waar de meeste winkels en bedrijven zijn. Hij komt op een plein met de mooie roomse kerk. Daar tegenover staat De Zwarte Adelaar, de oeroude herberg waar vanavond de vergadering zal zijn.

Naast de herberg komt een zijstraat op het plein uit. Het tweede grote huis achter de herberg is Johans ouderlijk huis. Naast de woning is de smederij. Tussen de herberg en de smederij staat ook een stalhouderij. Die hoort wel bij De Zwarte Adelaar, maar is nu aan de smid verhuurd. Die is nooit te lui om te werken en bovendien verdient hij er wat extra's mee.

Hij loopt het huis in en zoekt zijn moeder in de keuken. Met een ijzeren stamper mengt moeder zuurkool en aardappels. Een heerlijke geur hangt in de keuken, afkomstig van de rookworsten die al op een grote broodplank op tafel staan. Het water loopt Johan in de mond. Hij zet zijn spullen neer, hangt het geweer aan een stoel en snijdt met zijn dolk een stuk van een worst af. 'Hoe was het bij de boswachter?' vraagt moeder Ulrike nadat ze hem gegroet heeft.

Met volle mond zegt Johan: 'Goed, hoor.' Die vraag had hij al verwacht.

Moeder draait zich om en zegt: 'Ho even, Johan, niet voor de muziek uit lopen. Ik kan best begrijpen dat je honger hebt na zo'n lange wandeling, maar we gaan zo eten. Zet dat geweer eerst maar even in de wapenkast en breng die pan in de werkplaats. Dan kun je meteen de mannen roepen om te komen eten.'

Johan loopt naar de zware deur die toegang geeft tot de smederij. Zijn vader slaat juist met de voorhamer een hoefijzer in het juiste model. De vonken spatten rond. Met groot gemak bewerkt hij het witgloeiende ijzer op het grote aambeeld.

Steeds als Johan zijn vader bij het aambeeld ziet, moet hij terugdenken aan die keer dat zijn vader die bonk massief ijzer optilde en twee meter verder op zijn nieuwe plaats zette. Dat was bij de verbouwing, een jaar of zes geleden. Hij heeft inmiddels allang begrepen dat niemand in de stad hem dat zou kunnen nadoen.

De smid is echter even vriendelijk als hij sterk is en hij spreekt er zelf nooit over. Hij is bijna nooit echt kwaad. Maar áls het zover is, berg je dan maar. Iedereen weet dat hij eens van een halfdronken soldenier die wilde vechten, zijn sabel doormidden heeft gebroken en de vent zo ver de smederij uit gegooid heeft, dat hij nooit meer in de buurt durfde te komen.

‘Komen jullie eten?’ roept Johan boven het lawaai uit. Ondertussen zet hij het geweer van Frederik in een hoek. De mannen kijken op van hun werk.

‘Ha Johan. Dat geweer is zeker van de boswachter? Zet dat even in de wapenkast. Je weet dat ik geen rondslingerende wapens in de smederij wil hebben.’

‘Ja, maar ik zal het na het eten direct repareren, vader.’

‘Dan haal je het maar weer uit de kast, Johan. Iedereen kan hier zomaar in- en uitlopen. Veel te gevaarlijk.’

De mannen doen hun leren voorschoot uit en gaan zich wat wassen en Johan zet het wapen weg. Ondertussen heeft moeder de rest van haar gezin bij elkaar geroepen. Om de zware, eiken tafel zit de jongste zoon Wilhelm naast moeder. Hij is pas twee jaar en moet nog geholpen worden. Anna, de dochter van zestien jaar, is dol op haar broertje en moedert graag een beetje mee. Op zijn vaste plaats zit de smidsknecht. Hij is al rond de vijfenzestig jaar, maar nog goed gezond. Johan weet niet anders of Caspar hoort erbij. Hij werkte vroeger al bij grootvader in de smederij.

Als ze aan tafel zitten, schept moeder het eten op en vader snijdt met het scherpe keukenmes de worst in stukken en verdeelt die zo goed mogelijk. Dan is het stil en ze vragen een zegen voor het eten. Onder het eten vraagt vader aan Johan hoe het in het bos was.

Johan vertelt van de ruiters die ze gezien hebben. Over de andere dingen die hij vanmorgen gehoord heeft, zegt hij niet veel. Alleen merkt hij op: ‘Frederik vindt ook dat de Heere God zo eerlijk en rechtvaardig is dat Hij ons moet straffen om onze zonden, en dan niet half, maar helemaal. Er moet gewoon óf door onszelf óf door een ander voor betaald worden.’

Verlegen zwijgt hij. Moeder kijkt hem even aan. Ze kent haar oudste wel een beetje. Hij praat daar niet zo makkelijk over. Morgen, als ze even met hem samen is, zal ze er wel verder naar vragen. Ze begrijpt dat er vanmorgen wel meer over die dingen gezegd is en ze is er wel benieuwd naar.

Na de maaltijd pakt Anna de Lutherbijbel. Omdat de smid best welvarend is, heeft hij dat dure boek kunnen kopen.

Met zijn zware stem leest hij: ‘Geloofd zij de Heere, de God Israëls, want Hij heeft bezocht en verlossing teweeggebracht Zijnen volke; en heeft een hoorn der zaligheid ons opgericht in het huis van David, Zijn knecht; gelijk Hij gesproken heeft door de mond Zijner heilige profeten, die van het begin der wereld geweest zijn.’

De lofzang van Zacharias klinkt door het vertrek. Na het lezen zegt hij: ‘Als onze rooms-katholieke vrienden dit goed lezen, moeten ze wel ruzie krijgen met de pastoor. Hier staat glashelder dat God ons zal verlossen en niet dat wij zelf of andere zondige en zwakke schepselen dat kunnen. We moeten de verlossing zoeken waar God die geeft, bij Zijn eigen Zoon, Die niet alleen een Mens is geworden, maar tegelijk ook altijd God blijft.’

‘Dat vind ik wel moeilijk te begrijpen’, zegt Anna. ‘Hoe kan iemand nu twee dingen tegelijk zijn?’

‘Ik denk, Anna, dat dit te maken heeft met wat Johan net zei. God moet de zonde straffen, maar dan wel die van mensen. De dieren en de planten hebben in hun natuur niet gezondigd. En omdat de schuld van al Gods volk vanaf Adam tot het einde van de wereld onnoemelijk groot is, daarom moet die Verlosser ook zo sterk als God zijn.’

Johan knikt instemmend en denkt terug aan het gesprek van vanmorgen bij de boswachter. Hij voelt dat warme gevoel in zijn borst weer terugkomen en terwijl hij eerst niets wilde zeggen, komt het er nu zomaar uit: ‘Die Verlosser kan niemand anders zijn dan de Heere Jezus. Daar staat de Bijbel vol van.’

Hij kleurt een beetje als hij het zegt. Toen hij pasgeleden in de Bijbel zat te lezen, zei Anna: ‘Zit je nu alweer te lezen? Je wordt nog een heilig boontje. Wil je soms monnik worden?’ Zijn zuster heeft een scherpe tong en ze maken best weleens ruzie. Deze keer zwijgt ze. Is dat omdat vader en moeder erbij zijn en omdat ze goed weet dat die een hekel aan dat geruzie hebben? Of is het omdat ze deze keer zelf iets over deze dingen zei?

Het blijft nog even stil. Dan zegt Caspar: ‘We mogen wel dankbaar zijn dat God ons Maarten Luther heeft gegeven. Hij heeft de Bijbel vertaald en nu kunnen alle mensen in de Duitse landen zelf in de Bijbel lezen.’ Daar zijn ze het allemaal mee eens.

Na het eten loopt Johan naar de wapenkasten en pakt het geweer. Hij wil het voor Frederik graag netjes in orde maken. ‘Vader, moet ik die pal eraf zagen en een nieuwe maken, of is hij nog te repareren?’

Zijn vader bekijkt de zaak en zegt: ‘Nee, voorzichtig en geleidelijk heet stoken en dan in twee keer rechtmaken. Het is een wapen van de beste kwaliteit, dus dat zal wel lukken.’

Terwijl vader het smidsvuur met de blaasbalg aanjaagt en er meer kolen op gooit, gaat Caspar naar de stalhouderij. De koerier die vanavond bericht zal brengen aan de vergadering,

heeft gevraagd of ze zijn paard nog willen beslaan. Dan kan hij maandagmorgen meteen vroeg vertrekken.

Nu het hoogzomer is, staan er maar vijf of zes dieren op stal, maar die moeten een keer extra water krijgen. Ze komen bij Caspar, die een groot liefhebber van paarden is, niets tekort. Even later komt hij met een prachtig, zwart paard aanlopen en zet het vast in de zware box. Het dier weet al wat er gaat gebeuren en kijkt nieuwsgierig rond.

Johan klopt het op de brede hals. ‘Wat een lief dier ben jij. Ja, hoor, hij is braaf.’

Ondertussen zet zijn vader de nieuwe ijzers alvast in het vuur. Dan horen ze zingen. Zachtjes klinkt uit de keuken het lied van de hervormer Maarten Luther:

Een vaste burcht is onze God, Een toevlucht voor de Zijnen.
Al drukt het leed, al dreigt het lot, Hij doet zijn hulp
verschijnen ...

Het is wel zwart en stoffig in de smederij, maar ook gezellig. De vele oude gereedschappen hangen langs de wanden of staan op een paar zware werkbanken. Het grote smidsvuur staat midden langs een lange zijde. De zware eiken balken zijn voorzien van haken en ook een paar katrollen om zware dingen op te hijsen. Aan de rechterkant staat de paardenbox. Ook buiten staat nog zo’n ding.

Nu, met het mooie weer, staan de grote deuren wagenwijd open. Het is geen wonder dat, vooral in de winter, de smederij een plaats is waar de meeste mannen en jongens graag komen. De smid vindt het best, als ze hem maar niet voor de voeten lopen. Ook de stalhouderij is trouwens een plaats waar mensen graag even binnen lopen.

In de namiddag, als de werkplaats wat opgeruimd wordt, stapt een vreemdeling naar binnen. Op zijn hoed wuift een prachtige blauwe pluim en aan zijn gordel hangt een sabel. Het is de koerier van de stedenbond. Het is nog een vrij jonge man.

Anna, die net met haar moeder en broertje in de smederij komt kijken of de mannen al klaar zijn, kijkt vol bewondering naar zijn mooie uitrusting.

De koerier groet vriendelijk en zegt: ‘Bedankt dat je mijn paard zo goed verzorgde. Ik heb gezien dat je het opnieuw beslagen hebt. Ik wil graag alvast afrekenen, dan kan ik maandagmorgen vroeg vertrekken. En ik hoop met een goede uitslag.’

‘Vooruitbetalen is anders niet nodig’, zegt de smid. ‘Maar wat is voor u een goede uitslag?’

De koerier kijkt voorzichtig rond en zegt dan: ‘Dat de mensen van deze plaats ook bij onze stedenbond komen.’

De smid knikt en zegt: ‘Kom maar even binnen om een kroes bier te drinken, als u wilt.’

Terwijl Caspar en de smid zich gaan wassen, loopt moeder met de anderen naar de keuken. Ze pakt een zware, aardewerken beker met een handvat en zet die voor de man neer. Vriendelijk vraagt ze of hij zwaar, donker bier of tafelbier wil.

Hij lacht en zegt: ‘Ik moet vanavond helder blijven, dus geef mij maar gewoon licht bier.’

‘Waar komt u vandaan?’ vraagt moeder, terwijl ze het bier inschenkt.

‘Jullie zijn lutherse protestanten’, stelt de koerier vast, ‘en volgens mijn inlichtingen zou de smid me krachtig steunen als ik op de vergadering om hulp zal vragen. Daarom durf ik hier vrijuit te spreken. Ik kom zelf uit Worms, de plaats waar Luther nu al meer dan honderd jaar geleden voor de keizer en voor de hele wereld voor zijn geloof uitkwam met de woorden: “Tenzij uit Gods Woord mijn ongelijk wordt bewezen, wil ik niets herroepen. God helpe mij. Amen.”’

Met bewogenheid en ontroering spreekt de man die laatste woorden uit.

Het blijft even stil. De kleine Wilhelm zit ondertussen aan de schede van de sabel te plukken. In gedachten aait de man over de blonde krullen van de kleine jongen.

‘Bent u getrouwd?’ vraagt moeder. ‘Het is in deze tijd toch wel een gevaarlijk beroep dat u hebt.’

‘Ja’, zegt de man, ‘ik heb ook twee kleine kinderen. En ik heb al verschillende keren het vege lijf moeten redden door te schuilen of door een zeer snelle rit om de achtervolgende soldaten af te schudden.’

Terwijl ze daar samen over praten, komen vader en Caspar binnen. ‘Ik zie dat mijn vrouw al voor u gezorgd heeft’, zegt de smid, als hij zijn plaats aan de tafel inneemt.

Als moeder ook de twee mannen van bier voorziet, haalt de koerier zijn beurs tevoorschijn om te betalen. Vader zegt tegen de sympathieke ruiter: ‘Het is een halve thaler. Het stallen van het paard is gratis. Dat heb ik graag voor de goede zaak over.’ Ondertussen gaan allerlei gedachten door het hoofd van Johan. Zou hij het durven vragen? Deze vreemdeling is niet veel ouder dan hijzelf, misschien zes- of zevenentwintig. Dan vraagt hij aan de koerier: ‘Dus u denkt dat doctor Maarten Luther alleen door zijn sterk geloof de Reformatie heeft begonnen?’

De man kijkt hem aan, legt een kleine, zilveren munt op tafel en bedankt vader, terwijl hij de munt naar hem toe schuift. Dan zegt hij bedachtzaam: ‘Dat is wel zeker. Maar je moet goed begrijpen jongeman, dat God hem dat geloof heeft geschonken. In eigen kracht had Luther, als eenvoudige monnik, nooit alleen tegen die machtige wereldkerk kunnen strijden.’

‘Dat is waar’, zegt Johan. Hij wil deze kans niet laten glippen om een gesprek over het geloof te hebben. Daarom vraagt hij door. ‘Wat is een waar geloof? En je wordt toch alleen zalig als je dat geloof hebt?’

De koerier knikt: ‘Dat is juist. En volgens mij bestaat het ware, zaligmakende geloof uit een zeker weten dat alles wat in Gods Woord staat de waarheid is. Maar het is ook een vast vertrouwen met hoofd en hart, bevestigd door de Heilige Geest, dat mijn zonden vergeven zijn om de verdienste van Christus.’

Ze kijken de jonge koerier bewonderend aan. Caspar vertolkt

hun gevoelens als hij op vertrouwelijke toon zegt: ‘Dat heb je goed gezegd, vriend. Je kunt wel leraar worden in plaats van koerier.’

‘Nou, dat valt wel mee. Zo bijdehand ben ik niet, maar ik heb tientallen keren gelezen hoe dat in het leven van Luther is gegaan. Hoeveel jaren heeft die man niet geprobeerd in eigen kracht zalig te worden. Wat heeft hij niet gedacht en gedaan om vergeving van zonden te krijgen, zoals de Rooms-Katholieke kerk en de paus dat leerden! Soms was het zó erg met hem, dat hij er ziek van werd. Dat duurde net zo lang tot hij in de Bijbel las in Romeinen 1:17: “Maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven.” Hij had het daarvoor beslist al vaker gelezen, maar nu, op Gods tijd, brak het licht door in de duisternis van zijn angstige hart. Niet de gerechtigheid van eigen goede werken of de kracht van een eigengemaakt geloof, maar de gerechtigheid van Christus. Al die lange, bittere jaren had hij verkeerd gezocht en toen heeft God het hem zomaar voor niets gegeven. Hij heeft geleerd dat God die vrede door het zaligmakende geloof schenkt, met uitschakeling van de zondaar. Luther dacht altijd dat de mens daarbij juist ingeschakeld moest worden. Geen wonder dat iedereen merkte en hoorde dat bij Luther de strik gebroken was. Zijn prediking ging leven door de liefde tot God, maar ook de liefde tot de medemensen. De hele Bijbel kwam bij hem tot leven. Hij heeft Jezus vanaf dat moment verkondigd als een volkomen Zaligmaker. Van de mens hoeft er niets bij. Wat ging Luther toen leven uit dankbaarheid! Tot de dag van vandaag heeft dat zegen gebracht.’

Met verbazing, maar ook met blijdschap heeft het gezin van de smid hem aangehoord. Moeder zegt spontaan: ‘Blijf vanavond toch bij ons eten. Dan kun je straks met mijn man, Caspar en Johan naar de vergadering.’

De koerier, die de warmte in het gezin merkt, zegt: ‘Ja, laat ik dat maar doen, als ik jullie niet tot last ben.’